

бакалавра присутня не тільки при опануванні іноземних мов, а також представлена окремим вибіркоким модулем на основі міждисциплінарності та індивідуалізації навчання. Широкий тематичний перелік питань передбачає опанування теоретичного та практичного матеріалу, що дозволяє реалізувати передбачені цілі та завдання, розширюючи майбутні можливості студента у сучасному світі.

Риб'як Р.М.

магістрант факультету української та іноземної філології

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

Ступницька Г.І.

кандидат філологічних наук, доцент

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ЖАНР АНГЛІЙСЬКОЇ НОВЕЛИ В ТЕОРЕТИЧНІЙ ПРОЕКЦІЇ

Анотація. Стаття присвячена розгляду жанру новели – одного з найпопулярніших видів малої прози. Розглянуто основні риси новелістичного жанру. Окреслено жанрові та стилеві інновації англійської новели. Зроблено спробу аналізу основних західних досліджень новели, вказано на найбільш об'єктивні з них. Наголошено на потребі напрацювання комплексного підходу до вивчення усіх визначальних аспектів досліджуваного літературного феномена.

Ключові слова: англійська література, жанр, новела.

Summary. The article deals with the genre of the short story – one of the most popular types of short prose. The main features of the short story genre are considered. The genre-and-style innovations of the English short story are outlined. An attempt is made to analyze the main scientific studies of the short story, and the most objective of them are indicated. The need to develop a comprehensive approach to studying all the defining aspects of this literary phenomenon is emphasized.

Key words: English literature, genre, short story.

Постановка проблеми. Новела – один із найпопулярніших жанрів у сучасній англійській літературі. Ця популярність обґрунтована цілою низкою причин: гнучкістю, лаконічністю, жанровою рухливістю, можливістю оперативного освоєння нових тем та художніх прийомів. Важливо також і те, що новела є доволі відкритим жанром, що надає їй великі можливості для експериментів із формою.

За спостереженнями літературознавців, новела завжди набирає особливої популярності на зламі епох. У ці періоди часто спостерігаються ситуації духовної кризи, коли відкидаються і руйнуються соціальні, ідеологічні та художні стереотипи, міфологеми, табу та кліше. Новела ж «виявляється чи не єдиним із прозових жанрів, що сміливо оголошує концепцію особистості, яка реалізується блискавично, але результативно» [3, с. 56]. Новела активніше, ніж інші жанри,

«вбирає найтонші вібрації і нові досягнення художньої свідомості тієї чи іншої епохи, вловлює зміни у концепції людини і світу» [4, с. 95].

Як вагома складова англійської літератури, сучасна новела успадкувала певні структурні та концептуальні «зрушення» у світі художнього слова, акцентуючи на творчому переосмисленні естетики та прийомів постмодернізму. Пошуки методів відновлення художньої виразності привели новелу до утвердження власних поетологічних орієнтирів. У художній практиці сучасних новелістів відбиваються відчуття вичерпаності існуючих моделей світу, спустошеності, неадекватності духу часу, необхідності пошуку нових способів вираження думок і емоцій.

Сучасна новела, що розвивається в період деканонізації всіх стійких понять, прагне до іронічного переосмислення цінностей, до розмитості жорстких бінарних опозицій. У новелістичному жанрі переважає інтертекстуальність, яка переосмислює всю історію людської культури. Багаторівнева організація тексту, розрахована на елітарного та масового читача одночасно, поєднує в собі розважальність та надерудованість. Принципова асистематичність, незавершеність, нелінійність та відкритість конструкції припускають у межах одного новелістичного тексту постійні зміни та заміщення художніх домінант.

Жанрові та стильові інновації англійської новели народжувалися на підготовленому ґрунті, адже мали потужне генетичне підживлення, пов'язане як з ближньою, так і з історично віддаленою традиціями.

Саме тому, визначаючи характер сучасної англійської новели, слід звертати посилену увагу на її дослідження в історичному, діяхронічному контексті. Це є обов'язковою умовою для художньої ідентифікації поетологічного розвитку цього жанру, що відрізняється посиленням внутрішнім динамізмом.

Жанр новели є цікавим для дослідників у силу різноманітних чинників. Учені виокремлюють три найважливіші причини такого інтересу: перша пов'язана з широким побутуванням новели у різних країнах протягом тривалого історичного часу, на різних етапах історико-літературного процесу; друга обумовлена малим форматом жанру, що робить новелістичну літературу доступною для огляду і дає можливість представити в мініатюрі на її матеріалі всесвітній історико-літературний процес. Третьою причиною є можливість окреслення досить точних

критеріїв опису жанру завдяки сюжетній концентрованості, композиційній суворості та високій структурованості новели [див. про це: 6, с. 101].

Незважаючи на доволі велику кількість робіт, присвячених новелістичному жанрові, його вивчення продовжує залишатися актуальним, оскільки «кожен виток розвитку малої прози демонструє нові підходи та шляхи вирішення проблем, пов'язаних із особливостями художнього поступу сучасної літератури» [4, с. 88]. Зазначений жанр упродовж довгого часу зберігає статус одного з провідних в ієрархічній системі літератури Великобританії, відтак вивчення його залишається актуальним як з позицій виявлення його специфічних особливостей, так і з погляду з'ясування змін художньої парадигми у літературному процесі загалом.

Аналіз останніх джерел чи публікацій. Історія дослідження англійської новели в рамках англійської та світової літератур заслуговує особливої уваги. У 60-ті роки XX століття в літературознавстві домінувало уявлення про неї як про порівняно молодий жанр, вартий уваги лише в контексті вивчення літератури нового часу. Таке бачення, на нашу думку, було зумовлене незначною кількістю існуючих на той час наукових розвідок, присвячених цьому різновиду малої прози. Вивчення англійської новели переважно обмежувалися її дослідженням у межах якогось одного періоду, узагальненням шляхів розвитку жанру, описом типологічних відмінностей між психологічною, ексцентричною, сатиричною, гумористичною та нарисовою новелами, формуванню внутрішньожанрових різновидів новели в англійській літературі (новела-нарис, готична новела, соціально-побутова новела, психологічна новела, детективна новела, новела-пародія та ін.), аналізу найбільш репрезентативних зразків вікторіанської новелістики, окресленням творчості таких великих прозаїків, як, наприклад, Р. Кіплінг, Д.Г. Лоуренс, Дж. Джойс, А. Коппард, К. Менсфілд, С. Хілл, Дж. Фаулз чи Гр. Грін. Ці та інші наукові праці в основному спрямовані на вивчення художньої своєрідності англійської новели в контексті тієї епохи, в яку вона була створена, та на основі художнього методу конкретного автора.

Серед західних досліджень жанру англійської новели найбільш об'єктивними видаються ті, які відстоюють тезу про безперервну традицію жанру, оскільки саме такий підхід забезпечує можливість детального аналізу та виявлення не лише

специфічних властивостей новели на кожному з етапів розвитку, а й визначення її взаємозв'язків з іншими жанрами. Важливими у цьому контексті є праці Т. Бічкрофта «Скромне мистецтво. Огляд англійської новели» та С. Фергюсон «Відмінні властивості новели: форма та зміст», у яких детально аналізується давня і тривала традиція новелістики. На противагу їм, У. Аллен у дослідженні «Новела англійською» наполягає на тому, що новела виникла в англійській літературі лише наприкінці XIX століття.

Важливість врахування історичного аспекту при виявленні специфіки новели як сучасної жанрової форми акцентується у фундаментальній праці з теорії англійської новели середини 90-х XX століття «Модерністська новела. Теорія та практика», а також у найновішому на даний момент дослідженні колективу зарубіжних літературознавців «Теорія новели: крізь проекцію XXI століття».

Слід зазначити, що більшість англомовних робіт, присвячених особливостям англійської новели, часто акцентують на різноманітних літературних впливах і зіставленнях цього жанру з французькою, американською та ін. малою прозою.

Так, наприклад, у праці Х. Орела «Щодо питань малої прози» запропоновано узагальнююче дослідження жанру на матеріалі творчості письменників-вікторіанців, зосереджено увагу на формуванні манери і стилю оповіді англійських авторів. У вже згаданій вище науковій праці У. Аллена «Новела англійською» детально простежено розвиток не лише суто англійської, але й загалом англомовної новели XIX і XX століть.

Низка праць присвячена питанням терміносфери. Її неоднозначність вважаємо наслідком великої кількості спроб окреслення новелістичного жанру. Зарубіжні та вітчизняні літературознавці – дослідники малої прози, продовжують наполягати на використанні паралельних понять та термінологічних визначень, між якими часто важко провести чітку межу. Слід зауважити, що перші дослідження, присвячені цій проблемі, з'явилися ще на початку XX століття (Grabo, Albright, Canby) і продовжують з'являтися і сьогодні (Scott, Shaw, Pratt, Right). Проте більшість вітчизняних і зарубіжних літературознавців і досі відзначає двозначність термінів, що окреслюють новелу як жанр в англійській літературі.

Висновки. У підсумку зазначимо, що широка варіативність у визначенні жанру новели та її характерних ознак в англійському та вітчизняному літературознавстві, зумовлені цим фактом труднощі, а також суперечливість думок і трактувань щодо генези жанру зумовлюють нагальну потребу у напрацюванні комплексного підходу до вивчення усіх найвизначальніших аспектів досліджуваного літературного феномену.

Список використаних джерел

1. Торкут Н.М. Англійська ренесансна новела: термінологічний міф та історико-літературна реальність. Режим доступу: <https://shakespeare.znu.edu.ua/4211-2/>.
2. Allen W. The Short Story in English. Oxford: Clarendon press, 1981. – 413 p.
3. Beacroft O. A Survey of the Short Story in English. – London, New York: Oxford university press, 2008. – 186 p.
4. Bonh T. The Narrative Models: Techniques of the Short Story. – Cambridge: Brewer, 2012. – 132 p.
5. Byatt A.S. Old Tales, New Forms // On Histories and Stories. Selected essays. Harvard: Harvard Fergusson S. Defining the Short Story: Impressionism and Form // Modern Fiction Studies. XXVIII. West Lafayette: Proquest Academic Research Library, 1982. – P. 13–24.
6. The Modernist Short Story. A Study in Theory and practice. Cambridge: Cambridge University Press, 1994. – 241 p.

Синиця І.А.

доктор філологічних наук, старший науковий співробітник
Інституту української мови НАН України

ПИТОМІ ТА ЧУЖІ ТЕРМІНИ УКРАЇНСЬКИХ ГРАМАТИК ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX СТ. ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ АВТОРА

***Анотація.** Розвідка присвячена питанню випрацювання української мовознавчої термінології у граматиках II-ої пол. XIX ст. Автор здійснює спробу інтерпретувати терміни іноземного походження в аспекті міжкультурної комунікації.*

***Ключові слова:** термін, граматика, міжкультурна компетентність, мовна особистість.*

***Summary.** The research is devoted to the issue of the development of Ukrainian linguistic terminology in grammars of the second half of the 19th century. The author attempts to interpret terms of foreign origin in the aspect of intercultural communication.*

***Key words:** term, grammar, intercultural competence, linguistic personality.*

Постановка проблеми. Граматики є одним із базових джерел, до яких звертаються як фахівці, так і ті, хто робить перші кроки на шляху знайомства з тією чи тією мовою, пізнаючи її сутність і лексико-граматичні багатства. Саме граматики є першими книгами, де мовці потрапляють у лінгвістичний